

Handtekening bewindspersoon

10.2.e

Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat

Rijksoverheid

Aanbiedingsformulier

voor Ministerraad

Aanbieding

Van 1 *

Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat

Van 2

N.v.t.

Mede namens 1

Selecteer

Mede namens 2

N.v.t.

Mede namens 3

N.v.t.

Type voorstel *

Notitie

Titel en inhoud

Titel *

Vervolgaanpak klimaatbeleid

Inhoud en doelstelling van het voorstel *

In bijgevoegde notitie worden een aantal voorstellen gedaan voor de vervolgaanpak Klimaatbeleid.

Voorgesteld besluit *

Het voorstel te aanvaarden.

Behandeltraject

Datum aanbieding *

30-08-2021

Kenmerk *

21224485

Hamerstuk *

 Ja Nee

Voorgaande behandeling *

 Ja Nee

Behandeld door *

Ministeriële Commissie Klimaat en Energie (MCKE)

Datum voorgaande behandeling *

27-aug-2021

Gevolgen en juridisch kader

Gevolgen rijksbegroting *	☐ Ja	☒ Nee		
Gevolgen apparaatsuitgaven *	☐ Ja	☒ Nee		
Gevolgen voor regeldruk *	☐ Ja	☒ Nee		
Overeenstemming met JenV inzake wetgevingstoets en effectenanalyse *	☐ Ja	☐ Nee, met bijlage	☐ Nee, zonder bijlage	☒ N.v.t.
Overeenstemming met JenV inzake fouten- en misbruikssignalering *	☐ Ja	☐ Nee, met bijlage	☐ Nee, zonder bijlage	☒ N.v.t.
Aan EU Notificatie voldaan *	☐ Ja	☐ Nee	☒ N.v.t.	
Verplichting int. verdragen en/of Europese regelgeving *	☐ Ja	☒ Nee		

Interdepartementale afstemming

Overeenstemming BZK inzake beoordelingskader financiële/ bestuurlijke consequenties decentrale overheden en/of Caribisch Nederland *	☐ Ja	☐ Nee	☒ N.v.t.
Overeenstemming Aruba, Curaçao en Sint Maarten *	☐ Ja	☐ Nee	☒ N.v.t.
Ambtelijk afgestemd *	☐ Ja	☐ Nee	☒ N.v.t.
Overeenstemming bereikt op ambtelijk niveau *	☒ Ja	☐ Nee	☐ N.v.t.
Overeenstemming bereikt met	☐ AZ	☒ BZK	☒ EZK
	☐ BZ	☐ Def	☒ Fin
Omschrijving geschilpunten			

Contactpersonen

Naam *	Contactpersoon 1	Contactpersoon 2
	<input type="text"/> 10.2.e	<input type="text"/> 10.2.e
Afdeling *	<input type="text"/> DGKE/Klimaat	<input type="text"/> DGKE/Klimaat
Telefoonnummer *	<input type="text"/> 10.2.e	<input type="text"/> 10.2.e
E-mailadres *	<input type="text"/> 10.2.e	<input type="text"/> 10.2.e

Notitie ‘Beleidsrijke begroting klimaat’ t.b.v. Begrotingsraad van 30 augustus 2021

**Uitkomst van het overleg tussen MBZK, MFIN, Stas IenW en Stas EZK-K&E
inzake een aantal openstaande punten t.a.v. de ‘Beleidsrijke begroting Klimaat’**

In de MCKE van vrijdag 27 augustus jl. is over de beleidsrijke begroting klimaat ten aanzien van een aantal van de geïnventariseerde maatregelen geconcludeerd dat hier nog vervolgoverleg over zou moeten plaatsvinden tussen MBZK, MFIN, Stas IenW en Stas EZK-K&E, in het licht van de MN2022.

In voorliggende notitie zijn de resultaten van het overleg van dit weekend verwerkt, ter vaststelling in de Begrotingsraad van 30 augustus 2021, en ter verwerking in de MN2022. Voor de volledigheid wordt aan het eind de tabel opgenomen, met alle aanvullende maatregelen die in de MN2022 worden opgenomen.

Voorgestelde besluiten t.a.v. maatregelen waar overleg over heeft plaatsgevonden

1. Mobiliteitsmaatregelen inzake ‘Stimulering EV 2022- 2025’

Voorgesteld besluit: voorgesteld wordt een extra stimulering van elektrische auto’s, conform bijlage. Daarbij wordt de fiscale subsidie nog meer gericht op goedkope modellen en wordt de particuliere en de tweedehandsmarkt meer gestimuleerd door extra budget voor de aanschafsubsidie, en zijn tevens middelen beschikbaar voor de subsidieregeling emissieloze bedrijfsauto’s (SEBA), op basis waarvan ondernemers bij de aanschaf van een emissieloze bestelauto in aanmerking komen voor een subsidie. Hiervoor wordt 600 mln. wordt beschikbaar gesteld. De exacte verdeling tussen de verschillende subsidies zal in de verdere finetuning nog worden vormgegeven.

2. Maatregelen in de Gebouwde Omgeving inzake ‘Versnelde verduurzaming koop, huur, maatschappelijk vastgoed’

Voorgesteld besluit: voorgesteld wordt om hiervoor in de MN2022 een reservering op te nemen van 1.327 mln. op de Aanvullende Post bij Fin, en later - onder voorwaarde van een bestedingsplan - over te hevelen naar de BZK begroting.

3. Uitbreiding van de SDE voor het realiseren van 4 Mton extra CO2-reductie .

Voorgesteld besluit: De SDE++ in de volgende twee stappen aanpassen, zodat er voor alle toepassingen meer budgettaire ruimte ontstaat en er in elke sector aanvullende CO2-reductie plaatsvindt. De extra ruimte voor CCS wordt zodanig vormgegeven, dat dit geen lock in oplevert en ook niet ten koste gaat van de ruimte voor kansrijke andere technologieën. Hiermee wordt circa 4 Mton CO2-reductie gerealiseerd aanvullend op de afspraken uit het Klimaatakkoord. Naar verwachting maximaal de helft via CCS en de andere helft via elektrificatie in de industrie, warmte in de gebouwde omgeving en glastuinbouw en biobrandstoffen bij mobiliteit.

Stap 1:

- Het openstellingsbudget voor de SDE++ 2022 met € 6 miljard verhogen van € 5 miljard naar € 11 miljard.
- Het plafond voor CCS verhogen. Daarbij wordt na de komende openstelling (SDE++ 2021) bezien met hoeveel Mton het CCS plafond in de SDE++ 2022 kan worden verhoogd. Het plafond wordt daarbij zo vastgesteld dat er minimaal € 2-4 miljard beschikbaar blijft voor de andere technologieën, voornamelijk warmte, afhankelijk van de toekenning van het budget voor warmte in de komende openstelling. Het plafond van 35 TWh voor hernieuwbare elektriciteit blijft ongewijzigd.

- De openstelling van de SDE++ 2022 te vervroegen, zodat de beoogde versnelling op korte termijn doorgang vindt.

Stap 2:

- Na de openstelling van de SDE++ in 2022 is beoogd een effectieve stimulering van de verschillende technologieën te borgen, waarbij nader zal worden uitgewerkt hoe de verschillende (groepen van) technologieën aan bod kunnen komen, zodat er geen enkele techniek niet aan bod komt. Een systeem met minimale schotten wordt daarbij uitgewerkt en zo snel mogelijk geïntroduceerd. De komende periode wordt een dergelijk systeem nader uitgewerkt. Vanwege de benodigde wijzigingen in de regelgeving wordt het aangepaste systeem vanaf 2023 opengesteld voor aanvragen.

4. Conform afspraak in de MCKE hebben EZK en FIN de lijst van continuïteitsmaatregelen opnieuw getoetst welk van deze maatregelen daadwerkelijk nu moet worden genomen. Op basis daarvan is geconcludeerd dat deze maatregelen allen noodzakelijk zijn voor de continuïteit van de Uitvoering van het Klimaatakkoord.

Voorgesteld besluit: voorgesteld wordt om voor deze maatregelen een reservering op te nemen van € 870 mln. in de MN2022. De bijdrage van € 73 mln. voor de uitvoeringskosten van de decentrale overheden wordt toegevoegd aan de BZK begroting 2022 en de € 150 mln. voor het onderzoek naar gebieden voor wind op zee aan de EZK begroting 2022. De overige middelen zullen op de Aanvullende Post bij Fin worden gereserveerd en later - onder voorwaarde van een bestedingsplan – worden overgeheveld naar de diverse departementale begrotingen.

5. In de MCKE van 27 augustus was al ingestemd met de maatregelen die op korte termijn nog emissiereductie opleveren, die zowel op draagvlak als op kosteneffectiviteit positief scoren.

Voorgesteld besluit: voorgesteld wordt om voor deze maatregelen een reservering op te nemen van € 174 mln. in de MN2022 op de Aanvullende Post bij Fin en later - onder voorwaarde van een bestedingsplan – worden overgeheveld naar de diverse departementale begrotingen.

6. In aanvulling hierop wordt voorgesteld om voor de een beperkt aantal maatregelen die zijn toegevoegd uit de lijst van maatregelen voor het -49% doel, een reservering op te nemen.

Voorgesteld besluit: voorgesteld wordt om voor de maatregelen “Walstroom uitrollen voor zeeschepen in havens”, “Subsidieregeling circulaire ketenprojecten ophogen” en “Maatwerksubsidie CO2-levering glastuinbouw” een reservering op te nemen van € 203 mln. in de MN2022, op de Aanvullende Post bij Fin en later - onder voorwaarde van een bestedingsplan – worden overgeheveld naar de diverse departementale begrotingen.

7. Verkennende gesprekken met de afvalverbrandingsinstallaties.

Voorgesteld besluit: voorgesteld wordt om deze maatregel nu niet verder uit te werken en door te geleiden naar de formatie.

Aanvullende klimaatmaatregelen, met (beperkt) effect op de korte termijn, die passen in het 2030/2050 perspectief

Sector	Maatregel	Kosten staat cumulatief <u>Miljoenen €</u>	Jaarlijkse CO2-reductie (Mton)			
			2022	2023	2024	2030
<i>Industrie</i>	Handhaving energiebesparingsplicht	-46	0,0	0,0	0,2	1,0
<i>Industrie</i>	(Verdere) reductie lachgas in industriële installaties	0	0,0	0,0	0,4	0,4
<i>Industrie</i>	Verbreiding energiebesparingsplicht naar ETS-bedrijven	-10	0,0	0,0	0 - 2	0 - 2
<i>Mobiliteit</i>	Vervolg en opschaling communicatie en gedrag maatregelen duurzame mobiliteit	-24	0,2	0,2	0,2	0,2
<i>Gebouwde Omgeving</i>	Reductie narcosegassen in ziekenhuizen	-1	0,2	0,2	0,2	0,2
<i>Sector-overstijgend</i>	Uitbreiden MIA/VAMIL	-93	0,3	0,3	0,3	0,3
	Subtotalen:	-174	0,7	0,7	>1,3	>2,1
<i>Mobiliteit</i>	Walstroom uitrollen voor zeeschepen in havens	-150				
<i>Circulair (industrie)</i>	Subsidieregeling circulaire ketenprojecten ophogen	-30	0,0	0,0	0,1	0,4
<i>Landbouw</i>	Maatwerksubsidie CO₂-levering glastuinbouw	-23	0,0	0,0	0,1	0,2
	Subtotalen:	-203	0,0	0,0	0,2	0,6
<i>Mobiliteit</i>	Intensiveren stimulering EV 2022-2025¹	-600	0	0,1	0,2	0,2
<i>Gebouwde Omgeving</i>	Versnelde verduurzaming koop, huur, maatschappelijk vastgoed					
	Stimuleren hybride warmtepompen	-288	0,1	0,1	0,2	0,9
	Nationaal isolatieprogramma	-514	0	0,1	0,2	0,6
	Portefeuilleaanpak maatschappelijk vastgoed	-525	0	0	0 - 0,2	0 - 0,2
	Subtotalen:	-1.927	0,1	0,3	>0,6	>1,7

¹ Omdat brandstofnormen gelden op Europees niveau, kan een hogere afzet EV in NL leiden tot minder afzet in andere Europese landen. Het effect is onzeker en sterk afhankelijk van het gevoerde nationale beleid in andere landen.

<i>Sector-overstijgend</i>	Ophogen SDE++ 2022 ²	-3.000	0,0	0,0	0,0	4
<i>Sector-overstijgend</i>	Noodzakelijke maatregelen voor continuïteit van de uitvoering van het Klimaatakkoord	-870			Randvoorwaardelijk	
<u>Totaal alle maatregelen</u>		<u>-6.174</u>	<u>0,8</u>	<u>1,0</u>	<u>2,6 - 5,2</u>	<u>8,9 - 12,0</u>

² Het openstellingsbudget van de SDE++ wordt in 2022 met € 6 mld opgehoogd, de hiermee gepaard gaande uitgaven bedragen naar schatting circa € 3 mld over de periode 2022-2037 (=€ 200 mln per jaar)

Bijlage – voorstel ‘Variant stimulering elektrische voertuigen’

Er is de afgelopen weken gesproken over maatregelen binnen de mobiliteit voor de stimulering van elektrische voertuigen (EV's). In het kader van maatregelen voor Urgenda (spoor 1) is voor de MCKE onder meer de optie van het terugdraaien van versoering van de bijtelling geïdentificeerd (Hand aan de Kraan principe, HadK). Deze optie kost cumulatief 0,6 mld en levert 1,4 Mton CO₂-winst op in de periode 2022-2030. In het Klimaatakkoord zitten de volgende parameters voor de bijtelling en subsidie voor particuliere nieuwverkopen (SEPP).

Bijtelling en subsidie in KA

	2021	2022	2023	2024	2025
Bijtelling	12%	16%	16%	16%	17%
Cap	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000

	2022	2023	2024	2025
Subsidiebedrag per nieuwe EV	€3.700	€3.350	€2.950	€2.550
Jaarbudgetten (mln)	20	22	39	44

Volgens de afspraken van Hand aan de Kraan (HadK) zou het bijtellingspercentage voor elektrische voertuigen (EV's) worden verhoogd en de cap worden verlaagd als de aantallen EV ver boven het KA-pad zou liggen. In de onderstaande variant is een extra stimulering van elektrische auto's opgenomen. Daarbij wordt de fiscale subsidie nog meer gericht op goedkope modellen en wordt de particuliere en de tweedehandsmarkt meer gestimuleerd door extra budget voor de aanschafsubsidie.

Variant: Enkel verlagen cap uit Hadk + extra subsidiebudget particuliere EV's (totale kosten EMU-saldo: €600 mln; CO₂ opbrengst 1,3 Mton)

In deze variant wordt alleen de cap vanaf 2022 verlaagd en blijft de bijtelling cf het pad KA. De opbrengst van het verlagen van de cap (330 mln) wordt aangewend voor een extra subsidie voor particuliere EV's. Uit een van de fiches voor Urgenda is een subsidievariant van 63 mln genomen, inclusief doorwerking autobelastingen is dit 340 mln (dit is dus 10 mln teveel.) Ten opzichte van het KA komen er 34.000 zakelijke EV's extra en dit leidt eveneens tot 51.000 extra particuliere EV's. Dit leidt tot circa 1,3 Mton extra CO₂-winst ten opzichte van het KA over de periode 2022-2030, en 0,5 Mton over de periode 2022-2025. Deze variant kost in de huidige vormgeving 582 mln. Dit zal in de nadere uitwerking zodanig worden vormgegeven dat wordt uitgekomen op 572 mln. Deze variant is nu ingevuld door het subsidiebedrag per nieuwe EV te verlagen, extra subsidiebudget toe te voegen en enkel het budget voor nieuwverkopen te verhogen. Exacte invulling dient nog plaats te vinden. Een andere invulling van deze subsidie is mogelijk, bijvoorbeeld door het bedrag per EV in 2022 minder te verlagen en tegelijk een deel van het budget voor nieuwverkopen naar de tweedehands EV te schuiven. Maar enkel onder twee randvoorwaarden: 1) de maximale budgettaire derving is € 600 mln. (dit betekent dat voor de subsidie 330 mln beschikbaar is incl doorwerking naar autobelastingen) en 2) er wordt 1,3 Mton CO₂-opbrengst

gehaald.

Bijtelling en subsidie in deze variant (qua subsidie nog te optimaliseren).

	2021	2022	2023	2024	2025
Bijtelling	12%	16%	16%	16%	17%
Cap	40.000	35.000	30.000	30.000	30.000

	2022	2023	2024	2025
Subsidiebedrag per nieuwe EV	€2.750	€2.250	€1.750	€1.250
Extra subsidiebudget	42 mln	35 mln	4 mln	-18 mln

TER ADVISERING

Aan de Staatssecretaris EZK-KE
 Aan de Minister EZK
 cc. Staatssecretaris EZK

Directoraat-generaal Klimaat
en Energie
 Directie Klimaat

Auteur

10.2.e

Datum
 28 juni 2021

Kenmerk
 DGKE-K / 21172265
 Bhm: 21172483

Kopie aan

10.2.e

Bijlage(n)
 2

nota

Notitie inzake beleidsrijke begroting Klimaat, t.b.v.
 onderraad - 6 juli / MR – 9 juli

Parafenroute

DG K&E
 10.2.e

Klimaat. MT-Lid
 10.2.e

BBR
 10.2.e

Aanleiding

Op 11 juni jl. is in de MR besloten dat er voorbereidingen getroffen kunnen worden (voor maatregelen) voor (i) stikstof en (ii) klimaat, die in de augustusbesluitvorming kunnen worden meegewogen. Afgesproken is om hier nog voor het zomerreces op terug te komen.

Bijgevoegd vindt u twee conceptnotities, die maandagochtend 28 juni in een interdepartementaal DG-overleg zijn besproken. Inzet is om de nota 'Beleidsrijke begroting klimaat' te agenderen voor de gezamenlijke stikstof- en klimaat onderraad van dinsdag 6 juli a.s. en de MR van 9 juli a.s. Op basis van de besluitvorming die hier plaatsvindt zal verdere uitwerking plaatsvinden t.b.v. augustusbesluitvorming.

Advies

U wordt geadviseerd om in te stemmen met agendering van de notitie voor de gezamenlijke onderraad van 6 juli a.s. en de MR van 9 juli a.s en bijgaand aanbiedingsformulier te ondertekenen.

Kernpunten

- Voor klimaat is het doel een aanvullende CO₂-reductie te realiseren om op een geloofwaardig pad van 49% CO₂-reductie in 2030 te komen.
- Voor stikstof is het doel om het stikstofprobleem op te lossen, ontwikkelruimte te creëren voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen en langjarig duidelijkheid te geven in het landelijke gebied door een gebiedsgerichte aanpak.

Notitie beleidsrijke begroting Klimaat

- De notitie inzake de beleidsrijke begroting Klimaat is tot stand gekomen door aan alle betrokken departementen maatregelen uit te vragen die een bijdrage kunnen leveren aan realisatie van 49%. De geïnventariseerde maatregelen zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op het Studiegroeprapport van Laura van Geest.

Ontvangen BBR

- Doel van besluitvorming in de MCKE van 6 juli en de MR van 9 juli is politieke richting voor de verdere uitwerking richting augustusbesluitvorming.
- Daarom wordt in de notitie voorgesteld om ten behoeve van de augustusbesluitvorming twee mogelijke pakketten uit te werken:
 - A. een maatregelenpakket dat bestaat uit de grote bouwblokken (d.w.z. > ca. 1 Mton) om richting 49% reductie in 2030 te komen, en/of
 - B. een pakket dat maatregelen bevat die bijdragen aan CO2-reductie op korte termijn (i.v.m. Urgenda).
- Hiermee wordt het mogelijk een beleidspakket op te bouwen t.b.v. augustusbesluitvorming (met daarin de mogelijkheid van politieke keuzes). Er worden dan ook dekkingsmaatregelen in kaart gebracht, die desgewenst kunnen worden ingezet.

Samenhang stikstof/klimaat

- Ten behoeve van ambtelijk overleg is in goed overleg tussen EZK en LNV (DG Stikstof en DG Agro) een notitie tot stand gekomen, die de samenhang schetsst tussen beide opgaven; deze is al bijlage 1 bij deze nota gevoegd.
- In de notitie 'Beleidsrijke begroting Klimaat' is de essentie van de samenhang tussen stikstof en klimaat opgenomen, zodat hier in de (politieke) besluitvorming rekening mee kan worden gehouden.
- Aangezien de besluitvorming rondom Stikstof mogelijk iets meer tijd in beslag neemt, wordt voorgesteld om bij de '49% aanpak' wel al rekening te houden met (de bandbreedte van) de CO2-reductie die naar verwachting wordt gerealiseerd middels de gebiedsgerichte stikstofaanpak.

Kenmerk
DGKE-K / 21172265

Aan

De staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat – Klimaat en Energie

Van

De directeur-generaal Klimaat en Energie

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**

Directie Klimaat

Datum

1 juli 2021

Kenmerk

DGKE-K / 21176360

Kopie aan

Bijlage(n)

memo

Advies nieuw MCKE voorstel beleidsrijke begroting
klimaat

Conform mijn email aan u van donderdag 1 juli 2021 bied ik u hierbij mijn advies aan over het nieuwe voorstel voor de notitie beleidsrijke begroting klimaat.

Risico's van het voorstel zijn:

- Het sorteert al voor op een prioriteitsstelling voor energie infra en industrie. De departementen verantwoordelijk voor de verschillende sectoren zullen waarschijnlijk aangeven dat hun voorstellen voor mobiliteit, gebouwde omgeving en landbouw/landgebruik ook een plek dienen te krijgen.
- Het uitsluiten van maatregelen op andere terreinen leidt ertoe dat de min 49% van de Klimaatwet vooralsnog niet zal worden gehaald.
- De maatregelen voor energie infra en industrie dragen niet bij aan het korte termijn doel, dat voortvloeit uit het Urgendavonnis.
- De inzet om ook te kijken naar maatregelen die zowel bijdragen aan de reductie van stikstof en CO2 in elk geval ten dele wordt losgelaten.

Alternatief voor uw aanpak is om:

- Uit te blijven gaan van de aanpak die eerder aan u is voorgelegd, waarbij nadrukkelijk wordt toegevoegd dat in augustus de stand van zaken wordt opgenomen en mede aan de hand daarvan de shifting zal worden gemaakt welke voorstellen worden meegenomen in de augustusbesluitvorming en welke niet, en
- Tegelijkertijd uw voorkeur om nu alvast te prioriteren op energie infra en industrie mondeling in te brengen in de MCKE/MR.

TER INFORMATIE

Aan de Staatssecretaris EZK – KE
CC Minister EZK

Directoraat-generaal Klimaat
en Energie
Directie Klimaat

Auteur
10.2.e

T: 070 379 5861
10.2.e

Datum
9 juli 2021

Kenmerk
DGKE-K / 21183465
Bhm: 21183538

Kopie aan
Niels Koetse
10.2.e

Bijlage(n)
2

nota

Toelichting proces beleidsrijke begroting Klimaat

Parafenroute

DGKE
10.2.e

Klimaat, MT-lid
10.2.e

BBR
10.2.e

Aanleiding

Op 6 juli is in de MCKE gesproken over de beleidsrijke begroting Klimaat. Met deze nota wordt u geïnformeerd over het proces waarmee de komende weken interdepartementaal maatregelen worden uitgewerkt. Maandag 12 juli van 10.00-10.30 uur spreken we met u hierover. Deze notitie is ook verspreid naar de leden van de ACKE en wordt op donderdag 15 juli met de sector-DG's, FIN, SZW en AZ besproken.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

3+1 blokken

- Op 6 juli jl. is in de MCKE besloten dat de komende weken klimaatmaatregelen worden uitgewerkt die tijdens de augustusbesluitvorming kunnen worden meegewogen. Daarbij is afgesproken dat er wordt gekeken naar maatregelen op de volgende "3+1" blokken:
 1. Urgenda-maatregelen: Maatregelen die op korte termijn CO₂-reduceren (2021 t/m 2023) en daarmee een bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van 25% emissiereductie, voortvloeiend uit het Urgenda-vonnis;
 2. 49%-maatregelen: Maatregelen die een bijdrage kunnen leveren aan realisatie van het streefdoel van de Klimaatwet voor 2030 van 49%;
 3. Groene energieproductie en -infrastructuurmaatregelen t.b.v. de waterstofeconomie - Maatregelen gericht op de ontwikkeling van de extra productie van groene energie, de opslag van CO₂ evenals de uitbreiding van de energie-infrastructuur voor duurzaam gas (zoals groene waterstof), duurzame warmte en elektriciteit, mogelijk in de vorm van een fonds. Dit zijn maatregelen, die uitgaande van het eindbeeld in 2050, een noodzakelijke randvoorwaarde zijn om de energie-infrastructuur te ontwikkelen die nodig is voor verduurzaming in alle sectoren.
- Naast deze drie blokken gericht op de klimaatopgave, wordt ook gewerkt aan de aanpak van de stikstofproblematiek ("3+1").

Ontvangen BBR

er effect
versterken
met
10.2.e

+ er is
afgesproken
niet meer 3+1
te gebruiken
Dit proces
loopt ihed
noj. Belangrij
o scheep
te handen.

Uitwerking maatregelen

- De komende weken zullen sectoren ambtelijke maatregelen uitwerken voor elk van bovengenoemde blokken. Daarbij zal per maatregelen een inschatting worden gemaakt van i) het CO₂-effect, ii) de overheidskosten, iii) maatschappelijk draagvlak en iv) het effect op stikstof.
- PBL zal meekijken op deze uitwerking, om te borgen dat een juiste inschatting van m.n. het CO₂-effect wordt gemaakt.
- Er is een voorlopige lijst met maatregelen opgenomen, overeenkomend met de maatregelen uit bijlage van de MCKE-notitie van 6 juli. De verwachting is dat sectoren nog aanvullende maatregelen zullen toevoegen, zowel maatregelen gericht op investeringen (uitgavenkant) als maatregelen gericht op beprijzen (lastenkant).

Proces richting MCKE

- Halverwege augustus zullen in een nog in te plannen MCKE (17 augustus) de uitgewerkte maatregelen voorliggen, waarbij wordt besloten of en zo ja welke maatregelen meelopen in de augustusbesluitvorming.
 - In aanloop naar de MKCE zal op ambtelijke niveau een voorstel worden gedaan voor maatregelen, die in elk blok kunnen worden opgenomen. Daarbij zullen in ieder geval de volgende elementen een rol spelen:
 - o De kosteneffectiviteit van de maatregel
 - o Het volume-effect van de maatregel
 - o Het doelbereik van het pakket

Waar relevant zal ook de samenloop met stikstof worden mee genomen/gewogen.
 - Dit zullen we voorafgaand aan verzending naar de MCKE bespreken met u en MEZK. De MCKE wordt wederom gecombineerd met de MCSP.
- + maatsch. draagvlak*

DO-overleg 12 juli
Vervolgproces Beleidsrijke Begroting Klimaat

Aanleiding

Op 6 juli is in de MCKE besloten dat de komende weken klimaatmaatregelen worden uitgewerkt die tijdens de augustusbesluitvorming kunnen worden meegewogen. Daarbij is afgesproken dat er wordt gekeken naar maatregelen op de volgende "3+1" blokken:

1. **Urgenda-maatregelen**: Maatregelen die op korte termijn CO2-reduceren (2021 t/m 2023) en daarmee een bijdrage kunnen leveren aan realisatie van 25% emissiereductie, voortvloeiend uit het Urgenda-vonnis;
2. **49%-maatregelen**: Maatregelen die een bijdrage kunnen leveren aan realisatie van het streefdoel in de Klimaatwet voor 2030 van 49%;
3. **Groene energieproductie en -infrastructuurmaatregelen t.b.v. de waterstofeconomie** - Maatregelen gericht op de ontwikkeling van de extra productie van groene energie, de opslag van CO₂ evenals de uitbreiding van de energie-infrastructuur voor duurzaam gas (zoals groene waterstof), duurzame warmte en elektriciteit, mogelijk in de vorm van een fonds. Dit zijn maatregelen die uitgaande van het eindbeeld in 2050 een noodzakelijke randvoorwaarde zijn om de energie-infrastructuur te ontwikkelen die nodig is voor verduurzaming in alle sectoren.

Naast deze drie blokken gericht op de klimaatopgave, wordt ook gewerkt aan de aanpak van de stikstofproblematiek. Dit is de +1. Afspraak is de samenhang te borgen waar mogelijk, door zoveel mogelijk concreet te maken wat klimaatmaatregelen opleveren voor stikstof en vice versa.

Voor elk van de blokken zullen de komende weken samen met de betrokken sectordepartementen maatregelen worden uitgewerkt. In deze notitie wordt een voorstel gedaan voor i) de wijze waarop interdepartamentale uitwerking langs deze blokken plaatsvindt en ii) het proces richting de augustusbesluitvorming.

i. Uitwerking maatregelen

Ter voorbereiding op de MCKE van 6 juli hebben de betrokken sectordepartementen reeds in kaart gebracht welke maatregelen binnen hun beleidsterrein genomen kunnen worden. De uitwerking hiervan was niet uniform per sector en (gezien de korte tijdspanne) waren de financiële consequenties en reductie-effecten nog niet interdepartamentaal afgestemd.

Daarom is het voorstel om voor verdere uitwerking van bovenstaande blokken *factsheets* van maatregelen uit te werken – waarbij, conform bespreking in de MCKE, per maatregel wordt aangegeven:

- Toelichting van maatregel
- Beschrijving (juridische) uitvoerbaarheid maatregel
- Geschatte reductie-effect maatregelen in 2022, 23 en 24 en 2030.
- Geschatte overheidsuitgaven danwel omvang en verdeling van de fiscale effecten voor de maatregelen zowel in 2022, als cumulatief richting 2030.
- Maatschappelijk draagvlak
- Effect stikstof

In de bijlage is een format voor een factsheet opgenomen. Daarnaast is zowel voor blok 1, 2 als 3 in de bijlage een overzicht van maatregelen opgenomen die hierin (in ieder geval) dienen te worden meegenomen. In het eindrapport "Bestemming Parijs" van de Studiegroep Invulling klimaatopgave Green Deal staan veel factsheets waarbij zo veel als mogelijk kan worden aangesloten.

Graag horen we van de departementen voor **maandag 12 juli** welke maatregelen ze aan het overzicht willen toevoegen (zowel blok 1, 2 als 3) – zodat de rest van het proces gericht kan worden op uitwerking van deze maatregelen.

De beschrijving en effecten van maatregelen zullen de komende weken interdepartementaal worden afgestemd. **PM Daarnaast zal een onderzoeksbureau worden gevraagd om op hoofdlijnen een check uit te voeren op de uitwerking van maatregelen.**

Proces

In de week van 16 augustus zal (naar verwachting) een MCKE worden ingepland en vindt politieke besluitvorming plaats over welke maatregelen worden betrokken bij de augustusbesluitvorming. Dat betekent dat in de weken hieraan voorafgaand maatregelen moeten zijn uitgewerkt en het onderzoeksbureau in de gelegenheid wordt gesteld om (op hoofdlijnen) maatregelen te checken.

N.B. Vanwege de krappe tijdsplanning dienen reeds kort na het bespreken van het proces in het DO49% en DG-overleg de factsheets van uitgewerkte maatregelen te worden aangeleverd. Daarom is reeds een interdepartementale uitvraag gedaan om maatregelen uit te werken.

Hieronder is een conceptoverzicht van de belangrijkste afspraken in de komende weken weergegeven:

Wanneer	Wat
Dinsdag 6 juli	MCKE/MCSP
Maandag 12 juli	Bespreking voorstel DO-49%
Maandag 12 juli	Aanleveren maatregelen 17.00 uur
Donderdag 15 juli	Bespreking voorstel DG-overleg
Vrijdag 16 juli	Aanlevering concept-factsheets
Week 19 – 23 juli	Interdepartementale afstemming factsheets
Week 26 – 30 juli	Bespreking DG-overleg en doorzending onderzoeksbureau
Weken 26 juli – 6 augustus	Check onderzoeksbureau en aanpassing fiches
Week 2 – 6 augustus	ACKE bespreking MCKE stukken
Week 9 – 13 augustus	Verzending stukken MCKE
Uiterlijk medio augustus	Het PBL kan geïnstrumenteerd beleid op aangepaste wijze meenemen in de KEV als geagendeerd beleid.
Dinsdag 17 augustus	MCKE

Bijlage – Overzicht maatregelen

Hieronder is een overzicht van maatregelen opgenomen voor de verschillende blokken die in ieder geval in het vervolgtrajecten moeten worden uitgewerkt.

1. Urgenda-maatregelen (2022 t/m 2024)

Voor deze maatregelen geldt dat ze vanwege de korte termijn waarop ze effect moeten sorteren concreet en toetsbaar dienen te worden uitgewerkt.

- Invoering kolenbelasting
- (vrijwillige) sluiting aanvullende kolencentrale
- Tenderregeling beperking productie industriële installaties
- Intensivering handhaving energiebesparing
- (verdere) reductie lachgas in industriële installaties
- Verhoging bestaande subsidies duurzame voertuigen
- (verdere) Verlaging maximumsnelheid

2. 49%-maatregelen

Onderstaande maatregelen dienen separaat te worden uitgewerkt – maar van belang is dat bij de uitwerking onderlinge samenhang tussen verschillende maatregelen voldoende wordt geborgd, zodat per sector een samenhangend pakket kan worden gekozen.

Gebouwde omgeving

- Schuif in energiebelasting
- Nationaal Isolatieprogramma
- Stimuleren hybride warmtepompen
- Ontwikkeling duurzame warmtebronnen
- Verduurzaming maatschappelijk vastgoed

Non-ETS industrie

- Handhaving energiebesparingsplicht
- Tenderregeling capaciteitsbeperking afvalverbrandingsinstallaties (AVIs)¹

Mobiliteit

- Besluit stimulering EV na 2025
- Besluit betalen naar gebruik
- Stimulering biobrandstoffen

Landbouw

- Gebiedsgerichte aanpak stikstof
- Stimulering warmte glastuinbouw
- Beprijzing gasgebruik of CO₂-uitstoot in glastuinbouw

ETS-sectoren (Elektriciteit & Industrie)

- Aanscherpen CO₂-heffing industrie i.c.m. ophogen SDE++ en CCS-plafond
- Aanwijzing en benutting WOZ
- Financiering RES

¹ Maatregel kent mogelijk nadelige gevolgen voor warmtelevering aan de gebouwde omgeving. Daarnaast vallen AVI's onder de CO₂-heffing, waardoor het de vraag is in hoeverre dit leidt tot een netto reductie. Dit dient bij verdere uitwerking te worden meegenomen.

3. Groene energieproductie en -infrastructuurmaatregelen t.b.v. de groene waterstofeconomie

- Stimulering productie waterstof en/of duurzame warmte (bijv. dmv SDE++)
- Inrichten van een Energieinfrastructuurfonds (mogelijk i.r.t. MIEK), gericht op:
 - o Elektriciteit
 - o Warmte
 - o Waterstof
 - o CCS

→ incl.
potentie

20
concreet
nog
nader.

#NAAM MAATREGEL

Beschrijving maatregel Korte beschrijving van maatregel, inclusief <u>maatvoering</u> van de maatregel (of verschillende varianten)				
Beschrijving (juridische) uitvoerbaarheid Hoe wordt maatregel uitgevoerd, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none">- Via welke <u>wet/regelgeving</u> wordt maatregelen geïmplementeerd?- Dient maatregel voor <u>staatsteuentoets</u> in Brussel te worden voorgehangen?- Etc.				
Financiële consequenties				
Staat	Wat zijn de financiële consequenties voor de Staat? Zowel jaarlijks vanaf 2022, als cumulatief tot 2030?			
Inkomenseffecten	Wat zijn de verwachte inkomenseffecten van de maatregel			
Nationale CO ₂ -reductie	2022	2023	2024	2030
Toelichting op berekening CO ₂ -effect, inclusief bronverwijzing Indien geen bronverwijzing of geen toelichting op berekening is opgenomen dan wordt uitgegaan van reductie-effect van 0 Mton				
Maatschappelijk draagvlak Kent de maatregel naar verwachting maatschappelijk draagvlak? Of is de verwachting dat deze tot (grote) weerstand zal leiden?				
Effect Stikstof Heeft de maatregel ook een effect op de emissies van stikstof?				

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER ONDERTEKENING

Aan de Staatssecretaris van EZK-KE
Aan de Minister van EZK

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**

Directie Klimaat

Auteur

10.2.e

nota

Akkoord aanbiedingsformulier en notitie beleidsrijke
begroting klimaat

Datum

9 augustus 2021

Kenmerk

DGKE-K / 21209259

Bhm: 21210736

Kopie aan

10.2.e

10.2.e

10.2.e

10.2.e

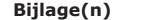
10.2.e

10.2.e

10.2.e

10.2.e

10.2.e

Bijlage(n)

Aanleiding

Op 6 juli jl. is in de MCKE besloten om, met het oog de uitvoering van het Urgendavonnis en het realiseren van het 2030-doel uit de Klimaatwet, zoveel mogelijk klimaatmaatregelen te inventariseren die tijdens de augustusbesluitvorming kunnen worden meegewogen. Deze worden besproken in de MCKE/MCSP van 17 augustus a.s.

Op donderdag 12 augustus is overleg met u beiden gepland over de geïnventariseerde maatregelen en de op basis daarvan voorbereide MCKE-beslisnotitie. De MCKE-stukken moeten donderdag naar AZ verzonden worden.

Advies

- Instemming met de MCKE-stukken.
- Ondertekening van het bijgevoegde aanbiedingsformulier.

Kernpunten

- In de MCKE is afgesproken dat maatregelen geïnventariseerd worden voor de volgende "3+1" blokken, namelijk:
 - (1) Urgenda-maatregelen (25% reductie vanaf 2020);
 - (2) 49%-maatregelen (49% reductie in 2030);
 - (3) Infrastructuur + opschaling duurzame energiedragers zoals waterstof (randvoorwaarden CO2-neutraliteit 2050);
 - (+1) Samenhang met stikstof.
- De afgelopen weken zijn met betrokken sectordepartementen maatregelen geïnventariseerd. Over de geïnventariseerde maatregelen heeft ook overleg met PBL plaatsgevonden. Er heeft geen formele doorrekening plaatsgevonden.
- In de notitie 'Beleidsrijke begroting Klimaat' wordt ingegaan op voorliggende aanvullende opgaves en juridische implicaties. De notitie gaat vervolgens in op de mogelijke maatregelen in 3 blokken.
- Ter onderbouwing van de juridische risico's is ook de analyse van de Landsadvocaat toegevoegd, inzake (de slagingskans van) de mogelijke

Ontvangen BBR

vorderingen die Urgenda kan instellen. Deze analyse heeft u half juli reeds ontvangen.

- De notitie vraagt om besluitvorming over reservering van middelen zowel in de begroting volgend jaar als richting 2030:

Kenmerk
DGKE-K / 21209259

Blok:		budgettaire gevolgen:
(1) Urgenda-maatregelen	Pakket met kleinere maatregelen (dus nog excl. mogelijke productiebeperkende maatregelen).	€300 mln (op aanvullende post), betreft netto intensivering rekening houdend met €2 mld opbrengst uit verhoging brandstofaccijnzen.
(2) 49%-maatregelen	Continuering uitvoering op korte termijn	€223 mln. in 2022.
	Extra maatregelen om tot een ambitieus 49%-pakket te komen	€1 mld. per jaar t/m 2030 €8 mld. cumulatief (op aanvullende post), betreft netto intensivering rekening houdend met €1mld lastenverzwarening per jaar, en nog excl. uitvoeringslasten €500-750 mln.
(3) Infrastructuur + opschaling duurzame energiedragers zoals waterstof	middelen voor realisatie projecten op korte termijn	€643 mln. in 2022
	Extra middelen om ambitieuze vergroening mogelijk te maken richting 2030.	€2 mld. per jaar €16 mld. cumulatief t/m 2030 (op aanvullende post)

Toelichting

Urgendamaatregelen

- Uit het Urgenda-vonnis volgt dat in 2020 en de jaren erna minimaal 25% emissiereductie gerealiseerd moet zijn (*oplopend* vanaf 2020). De komende jaren is het niet waarschijnlijk dat deze reductie met het ingezette beleid met zekerheid wordt gerealiseerd.
- Met volledige zekerheid in 2022 aan het vonnis voldoen zou technisch alleen kunnen door inzet op het direct stilleggen van productie.
- De basis onder een sterk verweer in de Urgenda-zaak is en eerste een overtuigende aanscherping van het beleid richting 2030. In aanvulling hierop kunnen nu maatregelen worden genomen die al op korte termijn emissiereductie realiseren. Vanwege de voorbereiding, uitwerking en implementatietermijn van maatregelen zal het verwachte effect hiervan echter niet eerder dan in 2023/2024 gerealiseerd worden. Tevens moet mee worden gewogen dat -25% in 2025 niet voldoende is, halverwege het decennium moet NL in het licht van de 2030-ambitie verder zijn dan dat. Onze inschatting is dat de reductie in ieder geval boven de 30% zal moeten komen te liggen.
- De maatregelenlijst laat zien dat maatregelen die niet gaan over volumebeperkingen gepaard gaan met beperkte reductie. Alleen met een

totaalpakket van alle kleinere maatregelen samen kan mogelijk 1 mton reductie binnen bereik komen.

- Het handelingsperspectief voor grote stappen in mtonnen de komende jaren wordt bepaald door verdergaande maatregelen die gaan over het beëindigen van activiteiten die niet in een LT-perspectief passen.
- De besluiten zijn gericht op uitwerking van het maatregelenpakket met kleine maatregelen, en ingaan van verdere verkenning op korte termijn van de mogelijkheden (met partijen die het betreft) tot beëindiging van activiteiten die niet in het LT-perspectief passen, in nauwe samenhang met gelijktijdige inzet op ambitieuze verduurzaming.

Kenmerk
DGKE-K / 21209259

Maatregelen 2030 t.b.v. 49%-reductiedoel

- Om het 49%-reductiedoel van de Klimaatwet te halen is o.b.v. de KEV2020 *minimaal* 14 Mton aan additionele maatregelen nodig. Verwachting is dat de KEV2021 dit beeld bevestigt.
- De Europese opgave, die neerkomt in ESR-sectoren, komt neer op ca. 15 Mton in de ESR-sectoren¹. Het is verstandig hiermee rekening te houden in de uitwerking van maatregelen.
- Op basis van de geïnventariseerde maatregelen zijn voor het 2030-doel maatregelenblokken samengesteld in de gebouwde omgeving, landbouw, mobiliteit, industrie en elektriciteit, en circulaire economie.
- De bouwblokken zijn niet te interpreteren als een keuzelijst: er zijn ingrijpende maatregelen nodig in alle sectoren om geloofwaardig invulling te geven aan het beleidstekort. Slechts een selectie van deze maatregelen zal niet voldoende zijn om invulling te geven aan de 49%.
- Elk blok vergt een balans tussen normering, beprijzing, en subsidiëring. Deze balans is bepalend voor het effect op de draagkracht van burgers en bedrijven en dus op het draagvlak.
- De maatregelen moeten verder uitgewerkt worden, in het bijzonder de uitwerking van de lastenmaatregelen en de weging hiervan in integraal lastenbeeld. In augustus is een besluit op hoofdlijnen nodig over uitwerking van de bouwblokken de komende maanden tot finale besluitvorming, en hiermee rekening te houden door middelen te reserveren in de begroting en bij miljoenennota.
- Het besluit vraagt om nu in augustus middelen te reserveren op een aanvullende post € 1 mld per jaar, €8 mld cumulatief. Dit bedrag betreft een netto-intensivering en houdt daarbij rekening met €1 mld lastenverzwareing per jaar; en is exclusief uitvoeringlasten €500-€750 mln per jaar, met name voor mede-overheden.
- Daarnaast is ingeschat dat voor 2022 €223 mln. nodig is voor de continuering van uitvoering op de kortere termijn.

Infrastructuur + opschaling duurzame energiedragers zoals waterstof (=noodzakelijk voor impuls verduurzaming energie-intensieve industrie)

- De aanleg van infrastructuur en de opschaling van de ontwikkeling van duurzame energiedragers, zoals waterstof, zijn richting 2030 zijn

¹ Dit zijn de gebouwde omgeving, landbouw, mobiliteit, en kleine industrie.

randvoorwaardelijk voor bereik van de klimaatdoelen in 2030 en 2050 en de omslag naar een duurzaam verdienvermogen in de energie-intensieve industrieën.

- De komende decennia zullen (forse) additionele investeringen benodigd zijn voor de ontwikkeling van een duurzame energie-infrastructuur en opschaling van duurzame energiedragers, naast elektriciteit: duurzame gassen waaronder waterstof, en warmte. Inzet levert deels een bijdrage aan Mtonnen in 2030, en is daarmee randvoorwaardelijk voor uitvoering van maatregelen in blok 2, maar is bovenal nodig om zicht te houden op verdergaande verduurzaming NA 2030.
- De investeringen in blok 3 zijn tevens benodigd om invulling te geven aan ambitieuze plannen zoals op het terrein van waterstof, en andere projecten die de verduurzaming van de energie-intensieve industrie kunnen versnellen. Dit kan aansluiten bij de Urgenda's Woman-on-the-Moon projecten, waarbij moet worden aangetekend dat het afhankelijk zal zijn van technische mogelijkheden op welke termijn CO₂-reductie te realiseren is. Inschatting is dat inzet op duurdere technieken met name in de periode na 2030 tot reductie leiden.
- Voor een eerste start met concrete projecten kan nu €643 mln. in de begroting worden opgenomen voor 20220.
- Daarnaast wordt ingeschat dat het nodig is om €2 mld per jaar €16 mld. cumulatief tot 2030 te reserveren. Circa 25% van deze middelen zal ten goede komen aan infrastructuur, 75% aan opschaling van duurzame energiedragers, zoals waterstof.

Kenmerk
DGKE-K / 21209259

Samenhang met stikstof

- Productiebeperkende klimaatmaatregelen leveren (regionaal) ook een stikstofreductie op. Kwantificatie hiervan is nog niet beschikbaar. Als voor deze maatregelen wordt gekozen kunnen deze uitgewerkt worden om maximale synergie met de stikstofaanpak te bereiken.
- De voornaamste win-win-verlaging van broeikasgas- en stikstofemissies is te realiseren in de veehouderij, met name in de melkveehouderij. Dit kan door als onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak voor stikstof een landelijke taakstellende klimaatopgave voor de landbouwsector te formuleren.

Aan de Staatssecretaris EZK - KE

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Klimaat

Auteur

10.2.e

nota

Beslisnota Klimaatnota 2021

TER BESLISSING

Datum
19 oktober 2021

Kenmerk
DGKE-K / 21260627

Bhm: 21263549

Kopie aan

10.2.e

Parafenroute

10.2.e

Klimaat, MT-lid

Dominique Govaerts
10.2.e

BBR

10.2.e

Bijlage(n)

4

Aanleiding

Op 28 oktober 2021 stuurt het kabinet, conform de cyclus van de Klimaatwet, de Klimaatnota aan het parlement. In de Klimaatnota legt het kabinet verantwoording af over (de voortgang van) het klimaatbeleid. Basis voor de Klimaatnota is de Klimaat- en Energieverkenning 2021 (KEV) van het Planbureau voor de Leefomgeving en de Monitor klimaatbeleid van het kabinet.

Op 12 en 15 oktober zijn de Ministeriële Commissie Klimaat en Energie (MCKE) respectievelijk Ministerraad akkoord gegaan met de Klimaatnota. Hierbij treft u:

- De aanbiedingsbrieven aan de Eerste en Tweede Kamer.
- De definitieve Klimaatnota, monitor klimaatbeleid (bijlage 1) en overige bijlagen (2 tot en met 7) die gedurende het herfstreces zijn gefinaliseerd en opgemaakt.

Geadviseerd besluit

U kunt bijgevoegde aanbiedingsbrieven aan de Eerste en Tweede Kamer ondertekenen.

Kernpunten

- Naast verzending van de Klimaatnota, gebeurt op en in aanloop naar 28 oktober 2021 het volgende:
 - PBL publiceert op 28 oktober gelijktijdig met de KEV ook een aanvullende notitie met een eerste analyse van het klimaatpakket in de Miljoenennota.
 - PBL organiseert op 26 oktober een persbijeenkomst en op 27 oktober een technische briefing in de Tweede Kamer over de uitkomsten van de KEV en de aanvullende notitie.
 - De Raad van State organiseert ook op 26 oktober een persbijeenkomst over hun rapport en heeft de Eerste en Tweede Kamer een technische briefing aangeboden.
 - De Klimaatnota is op 19 oktober vertrouwelijk gedeeld met de voorzitter van het uitvoeringsoverleg.

- De Klimaatnota wordt voorafgaand aan 28 oktober vertrouwelijk gedeeld met de Raad van State zodat zij kennis kunnen nemen van de reactie van het kabinet op hun advies.
- De cyclus van de Klimaatwet schrijft voor dat de Klimaatnota tweejaarlijks de status van een Voortgangsrapportage heeft, aansluitend bij de Europese rapportagecyclus. Dit jaar is dat het geval, wat betekent dat als blijkt dat het doelbereik onder druk staat, het kabinet aanvullend maatregelen moet presenteren.¹
- Het kabinet heeft binnen de mogelijkheden van de demissionaire status een aanvullend beleidspakket ter waarde van 6,8 miljard euro in de begroting voor 2022 opgenomen. Hoewel het klimaatpakket op Prinsjesdag bij Miljoenennota al is aangekondigd, worden de maatregelen in de Klimaatnota nader toegelicht en in de context van het doelbereik geplaatst.
- Deze nota en de eerdere adviesnota's aan u, die betrekking hebben op deze besluitvorming, zullen openbaar worden gemaakt. Conform de beleidslijn actieve openbaarmaking nota's, is hieronder inzichtelijk gemaakt hoe de besluitvorming tot stand is gekomen.

Toelichting

- De Klimaatnota is interdepartementaal afgestemd en bevat teksten over zowel nationaal, Europees als mondial klimaatbeleid. De EU-teksten zijn in lijn met de BNC-fiches die recent met de Tweede Kamer zijn gedeeld (Kamerstuk 22112, nr. 320).
- In de MCKE van 6 juli is besloten om klimaatmaatregelen uit te werken die tijdens de augustusbesluitvorming kunnen worden meegewogen. Daarbij is afgesproken dat er wordt gekeken naar maatregelen op de volgende "3+1" blokken:
 - (1) Urgenda-maatregelen (25% reductie vanaf 2020);
 - (2) 49%-maatregelen (49% reductie in 2030);
 - (3) Infrastructuur + opschaling duurzame energiedragers zoals waterstof (randvoorwaarden CO2-neutraliteit 2050);
 - (+1) Samenhang met stikstof.
- In de MCKE van 20 en 27 augustus is er een selectie gemaakt, waarbij CO2-reductie, kosten(efficiëntie), effecten maatschappelijk draagvlak, en de link stikstof zijn meegewogen in de selectie van maatregelen.
- Na politiek overleg is in de Begrotingsraad van 30 augustus besloten tot het pakket van 6,8 miljard euro dat op Prinsjesdag is aangekondigd. Overige maatregelen zijn aan orde in de formatie, zodat bij Regeerakkoord ook de integrale besluitvorming over het lastenbeeld kan plaatsvinden.
- Op 7 september is de concept-Klimaatnota zonder wijzigingen geacordeerd in de MCKE. Vervolgens is de concept-Klimaatnota aangeboden aan de Raad van State voor advies. De reactie op het advies is verwerkt in bijlage 7 van de Klimaatnota.
- Op 12 oktober en 15 oktober is de Klimaatnota geacordeerd in de MCKE respectievelijk MR. Conform het mandaat dat u in de MCKE gekregen heeft, is

¹ Artikel 4.2 Klimaatwet: "Iedere twee jaar na de vaststelling van het klimaatplan wordt over de voortgang van de uitvoering gerapporteerd en, als deze daartoe aanleiding geeft in het licht van de doelstellingen van deze wet, worden maatregelen genomen"

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Klimaat

Kenmerk
DGKE-K / 21260627

Klimaatnota gedurende het herfstreces gefinaliseerd en opgemaakt. Er zijn
geen inhoudelijk wijzigingen gedaan.